

О.В. Носова, д-р екон. наук, проф. (ХДУХТ, Харків)

О.С. Маковоз, канд. екон. наук (ХНУВС, Харків)

ОЦІНКА ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТОРГОВЕЛЬНИХ МЕРЕЖ

У сучасних умовах господарювання основою формування стратегії та тактики розвитку торговельної мережі є оцінка її ресурсного потенціалу. Обсяг ресурсів, їх склад, структура, ступінь збалансованості складових та ефективність їх використання відображають сукупні ресурсні можливості торговельних мереж з досягнення відповідних цілей розвитку та виступають критерієм прийняття управлінських рішень оперативного та стратегічного характеру.

Більшість провідних науковців у якості основних елементів ресурсного потенціалу торговельних мереж визначає техніко-технологічний потенціал, потенціал персоналу, потенціал матеріальних ресурсів та фінансовий потенціал. Виділення означених структурних складових ресурсного потенціалу відповідає загальнотеоретичним положенням щодо класифікації економічних ресурсів господарюючого суб'єкта як такого та враховує галузеві особливості ресурсного потенціалу торговельного підприємства. Для оцінки техніко-технологічного потенціалу у фаховій літературі пропонується, як правило, використовувати фондовіддачу та рентабельність основних фондів. Фондовіддача основних фондів традиційно вважається основним показником під час оцінки ефективності використання технічних ресурсів і дає можливість визначити обсяги річного товарообороту (чистої виручки від реалізації) на одну або 100 грн. основних фондів. Зважаючи на те, що зростання фондовіддачі в динаміці може відбуватися за рахунок не тільки нарощування обсягів товарообороту, але й за рахунок скорочення техніко-технологічних ресурсів, то замість її використання у чистому вигляді вважаємо за доцільне ввести більш інформативний показник ефективності використання саме потенціалу даної групи ресурсів – коефіцієнт випередження фондовіддачі над основними фондами. Економічний зміст такого показника полягає у тому, що зростання ефективності використання основних фондів повинно випереджати зростання їхньої вартості. Саме такий стан свідчитиме про зростання використання техніко-технологічного потенціалу підприємства. Рентабельність основних фондів, звичайно, більш інформативна для тих підприємств, де обладнання і нерухомість є безпосередньо джерелами отримання доходів. У функціонуванні торговельних мереж обладнання призначено, переважно, створення умов для процесів зберігання та продажів, тому даний показник не пов'язаний прямим чином із генерування прибутків і носить допоміжний характер. Зважаючи на суттєву залежність результатів діяльності торговельних підприємств від наявності просторового потенціалу і, перш за все, торговельної площі, вважаємо за доцільне доповнити їх показниками, властивими саме торгівлі – коефіцієнтом ефективності використання торговельної площі та прибутком на 1 кв. м. Саме зазначені показники є надзвичайно інформативними щодо повноти використання технічних можливостей торговельних мереж. Якщо коефіцієнт ефективності використання торговельної площі дозволяє отримати інформацію про порівнянні обсяги діяльності, то прибуток на 1 кв. м торговельної площі є визнаною в світовій торговельній практиці базою порівняння ефективності використання просторових можливостей різними торговельними мережами.

Для сталого економічного розвитку торговельні мережі повинні безперервно модернізувати техніко – технологічну базу підприємства. Однак, приймаючи рішення про модернізацію, необхідно обґрунтовувати вибір її об'єктів. Найважливішим фактором, що зумовлює доцільність переважного спрямування інвестиційних ресурсів на технічне переозброєння й реконструкцію торговельних мереж, є науково-технічний прогрес, наприклад, технології мерчандайзингу (грамотну викладку товару, обов'язкове зонування торгової площі, функціональне та естетичне торговельне обладнання). Саме базуючись на практичному використанні досягнень науково-технічного прогресу, ці напрямки розширеного відтворення основних виробничих фондів забезпечують таке оновлення та удосконалення техніко – технологічної бази підприємств, яке відповідає сучасним вимогам ринку.

Отже, з метою оцінки техніко-технологічного потенціалу торговельних мереж нами пропонується використовувати такі часткові показники як коефіцієнт рентабельності основних фондів, коефіцієнт ефективності використання торговельної площі, прибуток на 1 кв. м торговельної площі та коефіцієнт випередження фондовіддачі над основними фондами. З точки зору трактування результатів розрахунків запропонованих показників, збільшення їх рівня в динаміці буде свідчити про підвищення ефективності використання наявного техніко-технологічного потенціалу торговельної мережі.

Т.Ю. Носова, канд. екон. наук, преп. (ХНУВД, Харків)

РАЗВИТИЕ ТОРГОВЫХ СЕТЕЙ В УКРАИНЕ

Революции в информационных и коммуникационных технологиях явилась основой для возникновения информационных сетей, Интернет, появления политических, разведывательных, торговых, религиозных, оффшорных, террористических сетей и т.д. Под воздействием развития современных технологий произошли изменения в сущности, организационных и институциональных чертах экономических субъектов, возникли

гибкие социально-экономические структуры. М. Кастельс назвал экономику, сформировавшуюся в последние десятилетия, информационной, так как производительность и конкурентоспособность факторов или агентов в этой экономике (будь то фирма, регион или нация) зависят в первую очередь от их способности генерировать, обрабатывать и эффективно использовать информацию, основанную на знаниях. Результатом революции в области технологий явилось возникновение глобальной сети, пронизывающей все сферы человеческой деятельности. Преимуществом возникновения сетевой экономики явилось адаптивность и быстрота реакции на изменение рыночной конъюнктуры, возможность концентрации деятельности каждого из участников, существенное сокращение издержек, исключение использования избыточной рабочей силы, возможность привлечения к совместной деятельности в рамках сети оптимальных партнеров, исключение использования второсортных исполнителей. Развитие информационных технологий сопровождалось перенесением сетевой логики изменений в социальную систему. Информационное общество основывается на гибкости, способности к быстрой реконфигурации и появлении высоко интегрированных технологий. Пользователи Интернет имеют доступ к информации и к ее использованию. Не существует различий между пользователями и создателями всемирной сети.

Превращение традиционных организаций в сетевые структуры сопровождается созданием разветвленных, многоуровневых, многомерных сетей, представляющих сплетение нитей и имеющих множество узлов. В соответствии с законом сетевых структур расстояние (интенсивность и частота взаимодействий) между двумя точками (или социальными положениями) короче, когда обе они выступают в качестве узлов в той или иной сетевой структуре, чем когда они принадлежат к одной и той же сети. Потоки имеют одинаковое расстояние до узлов, либо это расстояние равно нулю в рамках одной сетевой структуры. Расстояние (физическое, социальное, экономическое, политическое, культурное) до данной точки находится в промежутке значений от нуля (если речь идет о любом узле в одной и той же сети) до бесконечности (если речь идет о любой точке, находящейся вне этой сети).

Эффективность функционирования организационно-экономической системы определяется устойчивостью связей между уровнями системы, а также частотой изменений направлений связей. Переход от иерархии к сети основывается на общности целевых функций и открытого доступа к информации, на использовании, поддержании и расширении ранее существующих связей между экономическими агентами, повышении эффективности взаимодействий в рамках функционирующих сетевых структур. В концепции постмодерна сеть представляет форму организации сообщества, имеющего множество узлов, объединяющего элементы централизованной, рациональной, разумной иерархии и хаотической, непредсказуемой и спонтанной организации. Сеть определяется совокупностью отношений между экономическими агентами и выступает в форме общего единства сетевой и иерархической организации в снятом виде. Под сетью последователи нового институционализма понимают совокупность устойчивых контактов или сходных с ними социальных отношений между индивидами или группами. Персонификация отношений между экономическими субъектами указывает на возникновение многосторонних, устойчивых отношений между партнерами по сети. В большинстве работ рынок рассматривается как сетевой, где заключаемые сделки осуществляются внутри формальных или неформальных сетей. Изучение корпоративных структур свидетельствует о возникновении таких социальных форм, в которых одно и то же физическое лицо одновременно является членом совета директоров двух или более корпораций. Понятие бизнес-группа характеризует форму взаимосвязи между предприятиями, выступающими как единое целое и связанными между собой устойчивыми формальными, неформальными связями.

Сети представляют в виде структуры, включающей отдельные элементы и характеризующей совокупность связей между ними. Анализ сетевых отношений свидетельствует о включении в понятие сети действующих субъектов, а также и предметов материального мира. Положительные тенденции развития сетевой экономики выражаются в ориентации на качественное удовлетворение потребностей покупателей, появление глобальной конкуренции. Стимулирование развития торговли в стране способствует распространению торговых сетей во всех регионах Украины и стимулирует рост покупательной способности населения. Развитие торговых сетей направлено на удовлетворение потребительского спроса населения в товарах и услугах.

К.Я. Петрова, канд. экон. наук, проф. (ХНУВС, Харків)

Н.В. Павленко, канд. экон. наук, (ХНУВС, Харків)

ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ НЕДОБРОСОВІСНІЙ ПОВЕДІНЦІ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИТОРІВ

Глобалізація світової економіки є об'єктивно неминучим процесом. Проте важливо, на яких умовах національна економіка буде інтегрована в світову систему зовнішньоекономічних зв'язків.

Залучення іноземних інвестицій є, безумовно, одним з найважливіших факторів економічного зростання. Проте, як і будь-яке економічне явище, іноземне інвестування разом з позитивними ефектами породжує і низку проблем, що здатні негативно вплинути на національну економічну безпеку.